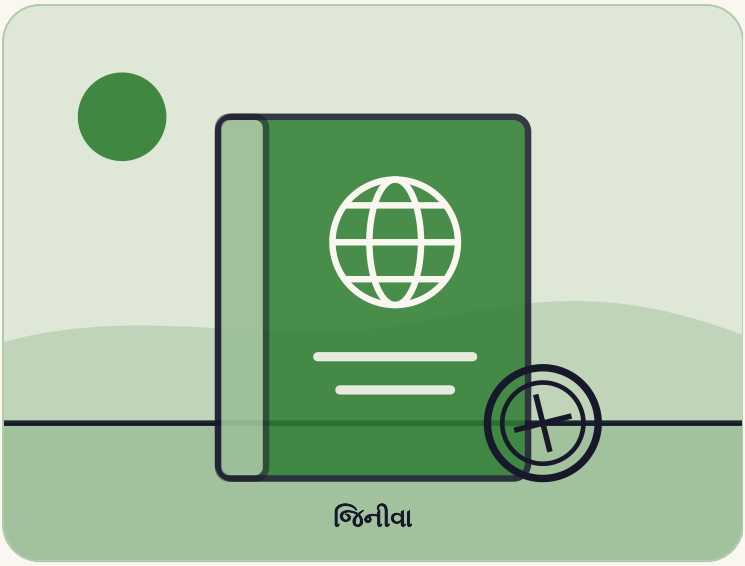


સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ

# દેશ વિનાના લોકો માટેનો પાસપોર્ટ

1922માં સંશોધક ફ્રિડ્યોફ નાનસેને દેશવિહોણા શરણાર્થીઓને પાસપોર્ટ આપ્યો. લગભગ 450,000 અપાયા.

---

**ક્યાં** જિનીવા

**કોણ** ફ્રિડ્યોફ નાનસેન, એક નૉર્વેજિયન સંશોધક જેમણે દેશવિહોણા શરણાર્થીઓ માટે પાસપોર્ટ બનાવ્યો

**ક્યારે** 1921 થી 1938

4 મિનિટનું વાંચન

પ્રકરણ પહેલું

# વાર્તા

પહેલા વિશ્વયુદ્ધ પછી સીમાઓ ખસી ગઈ અને સરકારો પડી ગઈ. ઘણા લોકો પાસે કોઈ પાસપોર્ટ ન રહ્યો. 1921માં સોવિયેત સરકારે વિદેશમાં રહેતા રશિયનોની નાગરિકતા છીનવી લીધી. તેનાથી લગભગ 800,000 શરણાર્થીઓ કોઈ દેશ વિના રહી ગયા. કાગળો વિના તેઓ સીમાઓ પાર કરી શકતા ન હતા, અને ઘણા ફસાઈ ગયા.

શરૂઆતના વિશ્વ સંગઠન રાષ્ટ્રસંઘે ફ્રિડ્યોફ નાનસેન પાસે મદદ માંગી. નાનસેન એક નૉર્વેજિયન વિજ્ઞાની અને ધ્રુવીય સંશોધક હતા. તેઓ ગ્રીનલૅન્ડના અંદરના બરફને પાર કરનારા પહેલા વ્યક્તિ હતા. તેઓ લડાઈ પછી લગભગ 450,000 યુદ્ધકેદીઓને ઘરે પણ લાવ્યા હતા. તેમણે 1921 અને 1922ના રશિયન દુકાળમાં રાહતનું નેતૃત્વ પણ કર્યું. 1921માં તેઓ શરણાર્થીઓ માટેના પહેલા ઉચ્ચાયુક્ત બન્યા.

> યુદ્ધકેદીઓની વતનવાપસીમાં, આંતરરાષ્ટ્રીય રાહત કાર્યમાં અને રાષ્ટ્રસંઘના શરણાર્થી ઉચ્ચાયુક્ત તરીકે તેમની અગ્રણી ભૂમિકા બદલ
>
> ફ્રિડ્યોફ નાનસેન માટે નોબેલ પુરસ્કારનું પ્રશસ્તિ-કથન, 1922

## એક સરળ દસ્તાવેજ

જુલાઈ 1922માં નાનસેને જિનીવામાં એક પરિષદ બોલાવી. સરકારો દેશ વિનાના શરણાર્થીઓ માટે એક ઓળખપત્ર પર સહમત થઈ. તે જલદી “નાનસેન પાસપોર્ટ” કહેવાવા લાગ્યો. તેનાથી શરણાર્થીઓ સીમાઓ પાર કરી શકતા.

શરૂઆતમાં તે રશિયન શરણાર્થીઓ માટે હતો. 1924માં તેને આર્મેનિયનો સુધી વિસ્તારાયો. 1928માં તેમાં આશ્શૂરી, બલ્ગેરિયન અને તુર્કી શરણાર્થીઓ પણ આવ્યા. 1942 સુધીમાં 52 દેશોની સરકારો તેને માનતી હતી.

**800,000**

1921માં જે રશિયન શરણાર્થીઓની નાગરિકતા રદ થઈ

**52**

જે દેશોની સરકારોએ પાસપોર્ટ માન્ય રાખ્યો

**450,000**

અપાયેલા પાસપોર્ટ, Wikipedia મુજબ

## એક નામ જે ટક્યું

ત્યાં સુધીમાં તેમના કાર્યાલયે સેંકડો હજારો શરણાર્થીઓની સંભાળ લીધી હતી. તેણે એવી પદ્ધતિઓ અપનાવી જે આગળ જતાં ધોરણ બની: સંભાળ, ઘરવાપસી, નવાં ઘર અને સમાજમાં સ્થાન. નાનસેનનું 1930માં અવસાન થયું. કામ શરણાર્થીઓ માટેના નાનસેન આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યાલય હેઠળ ચાલુ રહ્યું. 1938માં કાર્યાલયે પોતાના પ્રયાસો બદલ નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર જીત્યો.

*Wikipedia* સંગીતકાર ઇગોર સ્ટ્રાવિન્સ્કી અને લેખક વ્લાદિમીર નાબોકોવને આવો પાસપોર્ટ ધરાવનારાઓમાં ગણાવે છે.

આજે કોઈ નાનસેન પાસપોર્ટ આપતું નથી. દેશો અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રો હવે શરણાર્થીઓને પ્રવાસ-પત્રો આપે છે.

## ક્યારે શું થયું

- **1921** નાનસેન રાષ્ટ્રસંઘના શરણાર્થીઓ માટેના પહેલા ઉચ્চાયુક્ત બને છે.
- **1922** જિનીવાની એક પરિષદ શરણાર્થીઓના પહેલા ઓળખપત્ર પર સહમત થાય છે.
- **1928** પાસપોર્ટ આશ્શૂરી, બલ્ગેરિયન અને તુર્કી શરણાર્થીઓ સુધી વિસ્તારાય છે.
- **1930** નાનસેનનું અવસાન થાય છે. નાનસેન આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યાલય તેમનું કામ ચાલુ રાખે છે.
- **1938** કાર્યાલયને નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર મળે છે. નાનસેન પાસપોર્ટનો યુગ પૂરો થાય છે.

પ્રકરણ બીજું

# આ વાર્તા ખાસ કેમ છે

એક કાગળે લોકોને એ વસ્તુ પાછી આપી જે તેમણે ગુમાવી હતી: હરવા-ફરવાનો હક.

નાનસેને સંપૂર્ણ નિયમોની રાહ ન જોઈ. તેમણે સરકારોને એક સરળ દસ્તાવેજ માનવા કહ્યું, અને ઘણીએ માન્યો.

**અમારો મત**

એક નાના કાગળી પ્રમાણપત્રે સેંકડો હજારો લોકોને નવેસરથી શરૂ કરવાની તક આપી.

પ્રકરણ ત્રીજું

# આપણે શું શીખી શકીએ

### 1 પહેલા નાનો અવરોધ દૂર કરો

કાગળો વિના શરણાર્થીઓ સીમાઓ પાર કરી શકતા ન હતા, એટલે તેમણે તેમને એક કાગળ આપ્યો.

**આ અજમાવો:** તમે જાણતા હો એવા કોઈને અટકાવતું કોઈ ફૉર્મ કે નિયમ શોધો. તેમને તેમાંથી પાર ઉતરવામાં મદદ કરો.

### 2 લોકોને એક ટેબલ પર લાવો

તેમણે સરકારોને જિનીવા બોલાવી, અને તેઓ એક દસ્તાવેજ પર સહમત થઈ.

**આ અજમાવો:** કોઈ સમસ્યા સાથે જોડાયેલા લોકોને એક વાતચીતમાં બોલાવો.

### 3 એક જૂથથી શરૂ કરીને ફેલાવો

પાસપોર્ટ રશિયન શરણાર્થીઓથી શરૂ થયો અને પછી બીજાઓ સુધી પહોંચ્યો.

**આ અજમાવો:** એક વિચારને એક જૂથ પર અજમાવો. તે ચાલે ત્યારે તેને વિસ્તારો.

### 4 તમારું નામ બીજાઓને ઉછીનું આપો

એક જાણીતા સંશોધકે પોતાની શાખ એવા લોકોની મદદમાં લગાવી જેમની કોઈ હેસિયત ન હતી.

**આ અજમાવો:** તમારી કુશળતા કે તમારું નામ એવા કોઈ માટે લગાવો જેની પાસે કંઈ નથી.

---

**સાથે લઈ જવા જેવો એક વિચાર**

## પાસપોર્ટ એક વચન હોઈ શકે કે કોઈ હજી દુનિયાનું છે.

---

## સ્રોત (અંગ્રેજીમાં)


**Nobel Prize Outreach**
Fridtjof Nansen – Biographical

**Nobel Prize Outreach**
Fridtjof Nansen – Facts

**Wikipedia**
Nansen passport


**હકીકત-ચકાસણી નોંધ:** નોબેલ પુરસ્કારનાં પેજ અને Wikipedia મુખ્ય વાર્તા પર સહમત છે. વાર્તા જિનીવામાં મૂકી છે, જ્યાં 1922ની પરિષદ થઈ (Wikipedia), પણ નાનસેન નૉર્વેજિયન હતા. 1921નો નાગરિકતાનો નિર્ણય અને લગભગ 800,000 શરણાર્થીઓનો આંકડો Wikipediaમાંથી છે. નાનસેનની નિમણૂક: નોબેલની જીવનકથા કહે છે કે જૂન 1921માં રાષ્ટ્રસંઘની પરિષદે શરણાર્થીઓ માટે ઉચ્ચાયોગ બનાવ્યો અને તેમને તે ચલાવવા કહ્યું; નોબેલનું તથ્ય-પેજ કહે છે કે તેઓ 1922માં પહેલા ઉચ્ચાયુક્ત બન્યા; વાર્તા જીવનકથાને અનુસરીને 1921 કહે છે. 3 થી 5 જુલાઈ 1922ની

જિનીવા પરિષદ અને આર્મેનિયનો (1924) તથા આશૂરી, બલ્ગેરિયન અને તુર્કી શરણાર્થીઓ (1928) સુધીનો વિસ્તાર Wikipediaમાંથી છે. પાસપોર્ટને માનતા દેશો: નોબેલની જીવનકથા કહે છે કે તેને “અંતે બાવન સરકારોએ માન્યતા આપી”; Wikipedia કહે છે કે 1942 સુધીમાં 52 દેશો. લગભગ 450,000 પાસપોર્ટ અપાયા, એ Wikipediaમાંથી છે અને વાર્તામાં તેના નામે કહેવાયું છે; નોબેલની જીવનકથા અલગથી કહે છે કે નાનસેને 450,000 યુદ્ધકેદીઓને વતન પાછા મોકલ્યા, જે એક અલગ આંકડો છે જે સંયોગથી મેળ ખાય છે. ગ્રીનલૅન્ડ પાર કરનારા પહેલા વ્યક્તિનો દાવો નોબેલના તથ્ય-પેજ પરથી છે (“ગ્રીનલૅન્ડના અંદરના બરફને પાર કરનારા પહેલા”). 1921 અને 1922માં દુકાળ રાહત, અને તેમના કાર્યાલયની પદ્ધતિઓ તથા તેણે સંભાળ લીધેલા સેંકડો હજારો શરણાર્થીઓ નોબેલની જીવનકથામાંથી છે (“એવી પદ્ધતિઓ જે ક્લાસિક બનવાની હતી: સંભાળ, વતનવાપસી, પુનર્વસન, પુનઃસ્થાપન, સ્થળાંતર, એકીકરણ”). 1930માં નાનસેનનું અવસાન અને નાનસેન આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યાલયને 1938નો નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર Wikipedia અને નોબેલનાં પેજમાંથી છે. અવતરણ નાનસેનના 1922ના શાંતિ પુરસ્કારનું નોબેલ પ્રશસ્તિ-કથન છે, જે નોબેલ તથ્ય-પેજ પર છે. ઇગોર સ્ટ્રાવિન્સ્કી અને વ્લાદિમીર નાબોકોવનાં નામ Wikipediaની જાણીતા ધારકોની યાદીમાંથી છે; તે યાદી પર સૂચના છે કે તેને વધુ સંદર્ભ જોઈએ, અને સ્ટ્રાવિન્સ્કીનો સંદર્ભ નૉર્વેના રાષ્ટ્રીય દફ્તરની એક પ્રદર્શનીનો છે જે અમે ખોલી નથી, એટલે વાર્તા તેને Wikipediaના નામે કહે છે. UNHCRનું ઇતિહાસ-પેજ 403 આપે છે અને ખૂલી શક્યું નહીં. પિન જિનીવા બતાવે છે. “અમારો મત” વાળી લીટીઓ અમારું પોતાનું અર્થઘટન છે. બાકીનું બધું ઉપરના સ્રોતોમાંથી છે.